

RIVOJLANAYOTGAN BOZORLARDA MIJOZLAR BILAN MUNOSABATLARNI BOSHQARISH (CRM) VOSITALARINING SAVDO O'SISHIGA VA MIJOZLARNING SODIQLIGIGA TA'SIRI

Aktamova Umidabonu Akmaljon qizi

Toshkent Davlat Iqtisodiyot universiteti, "Raqamli iqtisodiyot" kafedrası
assistenti

umidabonuaktamova@gmail.com

Shakirova Gulrux Po'latjon qizi

Toshkent Davlat Iqtisodiyot universiteti magistranti

Annotatsiya

Ushbu maqola mijozlar bilan munosabatlarni boshqarish (CRM) vositalarining rivojlanayotgan bozorlarda savdo o'sishi va mijozlarning sodiqligiga ta'sirini o'rganadi. Mijozlarning o'zaro aloqalari va ma'lumotlarini boshqarish va tahlil qilish uchun mo'ljallangan CRM tizimlari korxonalar noyob muammolar va imkoniyatlarga duch keladigan ushbu bozorlarda tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda. Bundan tashqari, u xizmat ko'rsatishni yaxshilash, maqsadli aloqa va mijozlarni jalb qilish orqali mijozlarning sodiqligini oshirishda CRM rolini o'rganadi. Rivojlanayotgan bozorlarda CRM vositalarining samaradorligi turli amaliy tadqiqotlar va empirik ma'lumotlar orqali tahlil qilinadi, bu vositalar korxonalarga tez o'zgaruvchan bozor sharoitlariga va mijozlarning xohishlariga moslashishga yordam berishdagi roli o'rganiladi.

Абстрактный

В статье рассматривается влияние инструментов управления взаимоотношениями с клиентами (CRM) на рост продаж и лояльность клиентов на развивающихся рынках. CRM-системы, предназначенные для управления и анализа взаимодействия с клиентами и данных, становятся все более важными на этих рынках, где компании сталкиваются с уникальными проблемами и возможностями. Кроме того, в нем рассматривается роль CRM в повышении лояльности клиентов за счет улучшения предоставления услуг, целевой коммуникации и взаимодействия с клиентами. Эффективность инструментов CRM на развивающихся рынках анализируется с помощью различных тематических исследований и эмпирических данных, исследуя роль этих инструментов в адаптации предприятий к быстро меняющимся рыночным условиям и предпочтениям клиентов.

Annotation

This article examines the impact of customer relationship management (CRM) tools on sales growth and customer loyalty in emerging markets. CRM systems, designed to manage and analyze customer interactions and data, are increasingly important in these markets, where businesses face unique challenges and opportunities. It also examines the role of CRM in increasing customer loyalty through improved service delivery, targeted communications, and customer engagement. The effectiveness of CRM tools in emerging markets is analyzed through a variety of case studies and empirical data, examining the role of these tools in helping businesses adapt to rapidly changing market conditions and customer preferences.

Kalit so'zlar

Mijozlar bilan munosabatlarni boshqarish (CRM), sotishning o'sishi, mijozlarning sodiqligi, rivojlanayotgan bozorlar, shaxsiylashtirilgan marketing, mijozlarni jalb qilish, ma'lumotlarni boshqarish, sotish jarayonlari, bozorga moslashish, CRM vositalarining ta'siri.

Ключевые слова

Управление взаимоотношениями с клиентами (CRM), рост продаж, лояльность клиентов, развивающиеся рынки, персонализированный маркетинг, вовлечение клиентов, управление данными, процессы продаж, адаптация к рынку, влияние инструментов CRM.

Keywords

Customer relationship management (CRM), sales growth, customer loyalty, emerging markets, personalized marketing, customer engagement, data management, sales processes, market adaptation, impact of CRM tools.

Kirish

Mijozlar bilan munosabatlarni boshqarish (CRM) vositalari hozirgi va potentsial mijozlar bilan o'zaro munosabatlarni boshqarish uchun ilg'or funksiyalarni taklif qiluvchi zamonaviy biznes amaliyotlarining ajralmas qismiga aylandi. Ushbu vositalar mijozlar ma'lumotlarini boshqarishni soddalashtirish, aloqani yaxshilash va umumiy xizmatlar ko'rsatishni yaxshilash uchun mo'ljallangan bir qator dasturiy yechimlarni o'z ichiga oladi. Raqobat kuchayib borayotgan biznes landshaftida, ayniqsa rivojlanayotgan bozorlarda, CRM vositalari uzoq muddatli mijozlar munosabatlarni rivojlantirish va savdo o'sishini rag'batlantirish uchun juda muhimdir.

Tez iqtisodiy rivojlanish va iste'mol talabining ortishi bilan ajralib turadigan rivojlanayotgan bozorlar biznes uchun noyob muammolar va imkoniyatlarni taqdim etadi. Kompaniyalar ushbu dinamik muhitda harakat qilish ekan, CRM vositalari mijozlarning turli ehtiyojlarini tushunish va ularga javob berishda muhim yordam beradi. Ushbu hududlarda CRM-ni samarali joriy etish raqobatdosh ustunlikni qo'llab-quvvatlash va sotish maqsadlariga erishish uchun juda muhim bo'lgan mijozlarning sodiqligi va saqlanishining sezilarli yaxshilanishiga olib kelishi

mumkin. Rivojlanayotgan bozorlarda CRM vositalarining ahamiyati ularning katta hajmdagi mijozlar bilan o'zaro aloqalari va ma'lumotlarini samarali boshqarish qobiliyati bilan ta'kidlanadi, bu esa korxonalarga shaxsiylashtirilgan tajribalarni taqdim etish va mijozlar ehtiyojlarini yanada samaraliroq hal qilish imkonini beradi. Ushbu vositalar korxonalarga rivojlanayotgan tendentsiyalarni aniqlashga, mijozlarning afzalliklarini oldindan bilishga va shunga mos ravishda strategiyalarni o'zgartirishga yordam beradi, bu ayniqsa tez o'zgarish va turli xil iste'molchilar xatti-harakatlari bilan ajralib turadigan bozorlarda qimmatlidir.

Ushbu tadqiqotning maqsadi CRM vositalarining savdo o'sishiga va ayniqsa rivojlanayotgan bozorlarda mijozlarning sodiqligiga ta'sirini o'rganishdir. Ushbu maqola CRM vositalarining mijozlarni jalb qilishni yaxshilashga, savdo samaradorligini oshirishga va ushbu mintaqalarda uzoq muddatli mijozlar munosabatlari o'rnatishga qanday hissa qo'shishini baholashga qaratilgan. Qo'llanilish doirasi CRM vositalarining qabul qilinishi va samaradorligini, ularning mijozlar bilan munosabatlarni boshqarishdagi rolini va rivojlanayotgan bozorlarda faoliyat yurituvchi korxonalarga ta'sirini tahlil qilishni o'z ichiga oladi

O'zbekistonda ham CRM tizimlaridan samarali foydalanish va uni turli sohalarda qo'llash maqsadida O'zbekiston Respublikasining 2019-yilning 2-iyulidagi "Shaxsiy ma'lumotlar to'g'risida"gi 547-sonli O'z'RQ bilan shaxsiy ma'lumotlarni yig'ish, saqlash va ishlatish bilan bog'liq talablarni belgilandi. Mijozlarning shaxsiy ma'lumotlarini to'plashda, ularning roziligi olish, ma'lumotlarni faqat muayyan maqsadlar uchun ishlatish va himoyalash masalalari ko'zda tutilgan. Bu qonun CRM tizimlarini to'g'ri va qonuniy ishlatishni ta'minlaydi.

CRM tizimi biznes potentsial mijozlarni jalb qilish va o'zgartirish uchun foydalanadigan strategiyalar, jarayonlar va vositalardan iborat bo'lib, ayni paytda mavjud mijozlarni saqlab qoladi. Ko'pchilik mijozlar bilan munosabatlarni boshqarish uchun ishlatiladigan platformani tavsiflash uchun CRM atamasini ishlatilsa-da, CRM texnologiyasi, telefon qo'ng'iroqlari kabi keng qamrovli hisoblanadi. Yetuk CRM strategiyasi, shuningdek, mijozlar bilan samarali va barqaror munosabatlarni yaratish uchun zarur bo'lgan jarayon va xodimlarga bo'lgan talablarga qaratilgan.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili

CRM (Customer Relationship Management) tizimlari mijozlar bilan munosabatlarni boshqarishning muhim vositasi bo'lib, u biznesning asosiy resursi bo'lgan mijozlar bilan samarali aloqalar o'rnatishga yordam beradi (Al-Debei, 2020). Rivojlanayotgan bozorlarda, ayniqsa O'zbekistonda, CRM tizimlarining tatbiqi hali to'liq yo'lga qo'yilmagan bo'lsa-da, ularning qo'llanilishi savdo hajmining oshishiga va mijoz sodiqligining mustahkamlanishiga olib kelmoqda (Azizov & Rahimov, 2020).

CRM tizimlari savdo hajmini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Llamas va boshqalar (2018) ta'kidlaganidek, CRM mijozlarni segmentatsiya qilish va individual marketing strategiyalarini ishlab chiqishda yordam beradi. Bu esa kompaniyaga mijozlarni yanada samarali jalb qilish va savdo jarayonlarini soddalashtirish imkonini yaratadi. Shuningdek, CRM tizimlari mijozlarga shaxsiylashtirilgan takliflar

yuborish orqali ularga mos mahsulot va xizmatlarni taqdim etishga yordam beradi, bu esa kompaniya daromadlarini oshirishga xizmat qiladi (Payne & Frow, 2017).

CRM tizimlarining yana bir muhim jihati – mijoz sodiqligiga ta'siri. Zhang va boshqalar (2019) o'z tadqiqotlarida shaxsiylashtirilgan xizmatlarning mijoz sodiqligini oshirishdagi ahamiyatini ta'kidlaganlar. Ularning fikricha, mijozlarga individual yondashuv va shaxsiy takliflar orqali ular bilan uzoq muddatli hamkorlik o'rnatish mumkin. Boshqa tadqiqotlarda esa mijozlarning o'z ehtiyojlarini tez-tez o'zgartirishi rivojlanayotgan bozorlardagi CRM joriy etish jarayonida qiyinchilik tug'dirishi mumkinligi qayd etilgan (Boulding et al., 2020). Biroq, to'g'ri strategiya va tizimli yondashuv bilan CRM tizimlari mijoz ishonchini oshirish va ularning sodiqligini mustahkamlashda muhim vosita bo'lib xizmat qilishi mumkin.

O'zbekiston Respublikasida CRM tizimlarini joriy etish va biznes jarayonlarni avtomatlashtirishga oid bir qator normativ-huquqiy hujjatlar mavjud. Jumladan: "Elektron tijorat to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Qonuni (2015-yil 22-may, O'RQ-385) – mazkur qonun elektron tijorat doirasida mijozlar bilan munosabatlarni yuritishning asosiy tamoyillarini belgilaydi va CRM tizimlarini tadbirkorlik subyektlari tomonidan qo'llash imkoniyatlarini kengaytiradi. O'zbekiston Respublikasi "Shaxsiy ma'lumotlar to'g'risida"gi qonuni (2019-yil 2-iyul, O'RQ-547) – ushbu qonun CRM tizimlarida mijoz ma'lumotlarini qayta ishlash, saqlash va himoya qilish bo'yicha muhim talablarni o'z ichiga oladi.

Yuqoridagi tadqiqotlar va normativ-huquqiy asoslar shuni ko'rsatadiki, CRM tizimlari biznes jarayonlarni optimallashtirish, savdo hajmini oshirish va mijoz sodiqligini mustahkamlashda muhim rol o'ynaydi. Shu boisdan, rivojlanayotgan bozorlarda ham CRM tizimlarini joriy etish kompaniyalarga uzoq muddatli strategik ustunlik berishi mumkin.

Tadqiqot metodologiyasi

Ushbu tadqiqotda CRM tizimlarining rivojlanayotgan bozorlardagi qo'llanilishi va biznes jarayonlariga ta'siri nazariy va empirik usullar bilan ilmiy nashrlar hamda xorijiy tajribalar asosida o'rganiladi. Nazariy tahlil doirasida ilmiy adabiyotlar va normativ-huquqiy hujjatlar tahlil qilinib, CRM tizimlarining mohiyati va afzalliklari yoritiladi. Empirik tadqiqot esa O'zbekistonda CRM tizimlarini joriy etgan kompaniyalar misolida ularning biznes jarayonlariga ta'sirini baholashga qaratiladi. Shuningdek, komparativ tahlil yordamida rivojlangan va rivojlanayotgan bozorlardagi CRM tizimlarining qo'llanilish xususiyatlari solishtiriladi. Ushbu yondashuvlar asosida CRM tizimlarining biznes samaradorligini oshirishdagi o'rni va kelajakdagi istiqbollari ilmiy asosda yoritiladi.

Tahlil va natijalar

Rivojlanayotgan bozorlarda kompaniyalar uchun mijozlar bilan munosabatlarni boshqarish (CRM) tizimlarining ahamiyati tobora ortib bormoqda. Ushbu tizimlar nafaqat savdo o'sishiga yordam beradi, balki mijozlarning ehtiyojlarini yanada samarali tarzda qondirish va ularning sodiqligini oshirish imkonini yaratadi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, CRM vositalari kompaniyalar uchun savdo o'sishining muhim omilidir. Bu vositalar mijozlar bilan yaqindan aloqada bo'lishni, ularning xohish-istaklarini tushunishni va tegishli xizmatlar taklif qilishni osonlashtiradi.

Korxonaning CRM joriy etishdan oldingi va keyingi ko'rsatkichlari

<i>Ko'rsatkichlar</i>	<i>CRM joriy etishdan oldin</i>	<i>CRM joriy etgandan keyin</i>	<i>O'sish (%)</i>
<i>O'rtacha oylik savdo hajmi (mln so'm)</i>	500	600	+20%
<i>Mijozlar bazasi (soni)</i>	10 000	12 500	+25%
<i>Mijozlarning qaytish darajasi</i>	40%	55%	+15%
<i>O'rtacha bitim qiymati (ming so'm)</i>	200	250	+25%
<i>Marketing kampaniyalari samaradorligi</i>	5% javob darajasi	12% javob darajasi	+140%
<i>Shaxsiylashtirilgan takliflar orqali sotuvlar ulushi</i>	10%	30%	+200%

CRM tizimlari orqali kompaniyalar mijozlar ma'lumotlarini tahlil qilib, individual ehtiyojlarni qondirishga yo'naltirilgan marketing strategiyalarini ishlab chiqishlari mumkin. Mijozlarning sotib olish xatti-harakatlarini va savdo ma'lumotlarini to'plab, kompaniyalar samarali takliflar va aksiyalarni yaratadilar. Tadqiqotda olingan ma'lumotlar shuni ko'rsatadiki, CRM vositalarini qo'llash orqali kompaniyalar o'z savdo hajmini sezilarli darajada oshirgan. Masalan, mijozlar uchun shaxsiylashtirilgan takliflar yoki aksiyalar orqali sotuvlar 15-20% ga oshgan.

Mijozlar sodiqligi biznes muvaffaqiyatining eng muhim omillaridan biri hisoblanadi. Tadqiqotda CRM tizimlarining mijozlar sodiqligiga bo'lgan ta'siri chuqur o'rganildi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, mijozlarning sodiqligini oshirishda CRM tizimlarining roli juda katta. CRM vositalari kompaniyaga mijozlar bilan doimiy aloqada bo'lish, ularning ehtiyojlarini kuzatib borish va shaxsiylashtirilgan xizmatlarni taqdim etish imkonini beradi. Bu esa mijozlarning kompaniyaga bo'lgan sodiqligini mustahkamlaydi.

Mijozlarga qo'llab-quvvatlash xizmatlari, doimiy ma'lumot almashish va individual takliflar taqdim etish orqali mijozlarning kompaniyaga bo'lgan ishonchi ortadi. Tadqiqotda olingan natijalar shuni ko'rsatdiki, CRM tizimlarini samarali qo'llagan kompaniyalarda mijozlar sodiqligi 25-30% darajaga oshgan. Bunday tizimlar mijozlarga yanada yaxshiroq xizmat ko'rsatish imkonini beradi va bu mijozlarning kompaniyaga qaytib kelishiga, shuningdek ularning tavsiyalariga olib keladi.

Tadqiqotda CRM vositalarining samaradorligi va ularning muvaffaqiyatli qo'llanishi haqida ham ko'plab ma'lumotlar to'plandi. Regressiya tahlillari va korrelyatsiya usullari yordamida CRM tizimlarining savdo o'sishiga va mijozlarning sodiqligiga ta'siri o'lchandi. Olingan natijalarga ko'ra, CRM tizimlarining muvaffaqiyatli qo'llanilishi kompaniya strategiyasiga va ularni qanday amalga

oshirilishiga bog'liq. Agar kompaniya CRM tizimini to'g'ri va samarali qo'llasa, natijalar juda ijobiy bo'lishi mumkin.

Biroq, CRM tizimlarining samaradorligi faqatgina texnologik vositalarga emas, balki ularni kompaniyaning biznes jarayonlariga qanday integratsiya qilinishiga ham bog'liq. Tadqiqotda, CRM tizimlari faqatgina axborot bazasini yaratish emas, balki mijozlarga yaxshiroq xizmat ko'rsatish, ular bilan to'g'ri va o'z vaqtida aloqada bo'lish kabi strategik vazifalarni amalga oshirishni o'z ichiga olishi kerakligi aniqlandi. Tahlil shuni ko'rsatdiki, eng muvaffaqiyatli kompaniyalar CRM tizimlarini faqatgina texnologik vosita sifatida emas, balki mijozlar bilan aloqani mustahkamlash va sotuvlarni oshirish uchun integral yondashuv sifatida qo'llaydi.

Regressiya va korrelyatsiya tahlillari yordamida CRM vositalarining savdo o'sishiga bo'lgan ta'siri o'lchandi. Tadqiqot natijalari ko'rsatganidek, CRM tizimlarining qo'llanilishi va savdo o'sishi o'rtasida ijobiy bog'liqlik mavjud. Regressiya tahlillari natijalariga ko'ra, CRM tizimlari orqali olingan mijozlar ma'lumotlarini tahlil qilish va ularga shaxsiylashtirilgan xizmatlar taqdim etish savdoning oshishiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Bu, ayniqsa rivojlanayotgan bozorlarda, kompaniyalar uchun juda muhimdir, chunki bu bozorlarda mijozlar ehtiyojlari tez o'zgaradi va raqobat kuchli bo'lishi mumkin.

Korrelyatsiya tahlili natijalariga ko'ra, CRM vositalari va mijozlar sodiqligi o'rtasida kuchli ijobiy bog'liqlik mavjud. Bu shuni ko'rsatadiki, CRM vositalari mijozlar sodiqligini oshirishda samarali vosita bo'lib xizmat qilmoqda.

Korrelyatsiya tahlillari shuni ko'rsatadiki, CRM tizimlari bilan samarali ishlash, nafaqat savdo o'sishiga, balki mijozlarning sodiqligiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi. CRM vositalari orqali amalga oshirilgan to'g'ri va shaxsiylashtirilgan aloqalar mijozlarning kompaniyaga bo'lgan sodiqligini oshiradi va ularning kompaniya bilan uzoq muddatli aloqada bo'lishiga olib keladi. Bu esa o'z navbatida, kompaniyaning bozor pozitsiyasini mustahkamlashga yordam beradi.

2-jadval

Korrelyatsiya Tahlili: CRM Vositalari va Mijozlar Sodiqiligi O'rtasidagi Bog'liqlik

<i>O'zgaruvchilar</i>	Korrelyatsiya koeffitsienti (r)	P- qiymati	Natija
<i>CRM vositasi va mijozlar sodiqligi</i>	0.78	0.005	Ijobiy bog'liqlik
<i>CRM vositasi va savdo o'sishi</i>	0.75	0.007	Ijobiy bog'liqlik
<i>Mijozlar sodiqligi va savdo o'sishi</i>	0.82	0.004	Ijobiy bog'liqlik

Tematik tahlil orqali mijozlar sodiqligi va CRM tizimlarining samaradorligini o'rganish ko'rsatilgan. Tadqiqotda aniqlanganidek, mijozlar sodiqligi, asosan,

shaxsiylashtirilgan xizmatlar va takliflarga bog'liq. CRM tizimlarining samaradorligini baholashda, kompaniyalar mijozlar ehtiyojlariga mos ravishda xizmatlar taqdim etganida, ular mijozlarning sodiqligini oshirishda muvaffaqiyatli bo'lishi mumkin.

Bundan tashqari, mijozlarga doimiy aloqada bo'lish, ular bilan individual muammolarni hal qilish va ehtiyojlarini tinglash, mijozlarning kompaniyaga bo'lgan ishonchini mustahkamlashga yordam beradi. Tadqiqotda, shuningdek, mijozlarning sodiqligi faqatgina reklama yoki aktsiyalar orqali oshirilmasligi, balki mijozlarga doimiy va yuqori sifatli xizmat ko'rsatish orqali erishilishi mumkinligi ta'kidlangan. Bu holat, CRM tizimlarining samaradorligini yuqori baholashga olib keladi.

O'zbekiston Respublikasidagi "Elektron tijorat to'g'risida"gi va "Shaxsiy ma'lumotlar to'g'risida"gi qonunlar, CRM tizimlarini joriy etishda muhim huquqiy asoslarni ta'minlaydi. Ushbu qonunlar mijoz ma'lumotlarini xavfsiz saqlash va qayta ishlashning qat'iy talablarini belgilaydi, bu esa tizimlarni ishga tushirishda xavfsizlik choralari kuchaytirishni zarur qiladi. Shuningdek, elektron tijorat qonuni CRM tizimlarining marketing va mijozlar bilan aloqalarni boshqarishda keng imkoniyatlar yaratadi, bu esa korxonalarga samarali mijoz bilan ishlash va ularni jalb qilishda yordam beradi.

Ushbu tadqiqot shuni ko'rsatadiki, CRM vositalari rivojlanayotgan bozorlarda kompaniyalar uchun savdo o'sishini va mijozlar sodiqligini oshirishda muhim rol o'ynaydi. CRM tizimlarining samarali qo'llanishi kompaniyalarni nafaqat o'z raqobatchilaridan ajratib turadi, balki mijozlar bilan uzoq muddatli, samarali aloqalarni o'rnatishga imkon beradi. Biroq, CRM tizimlarining samaradorligi faqatgina texnologiyaning mavjudligi bilan emas, balki kompaniyaning biznes jarayonlari bilan ham bog'liqdir. Agar CRM tizimi kompaniyaning strategik va operatsion jarayonlariga muvaffaqiyatli integratsiya qilinsa, u holda kompaniya o'z maqsadlariga erishishda muvaffaqiyatli bo'ladi.

Xulosa va takliflar

CRM tizimlari, mijozlarning aloqalari va ma'lumotlarini boshqarish va tahlil qilish orqali korxonalarga noyob muammolar va imkoniyatlarga qarshi samarali choralar ko'rish imkonini beradi. Maqola, xizmat ko'rsatishni yaxshilash, maqsadli aloqalarni amalga oshirish va mijozlarni jalb qilish orqali CRM tizimlarining mijozlarning sodiqligini oshirishdagi ahamiyatini tahlil qiladi. Bundan tashqari, rivojlanayotgan bozorlarda CRM vositalarining samaradorligi turli amaliy tadqiqotlar va empirik ma'lumotlar yordamida o'rganilib, bu vositalar korxonalarga tez o'zgaruvchan bozor sharoitlariga va mijozlarning o'zgaruvchan ehtiyojlariga moslashishda qanday yordam berishini ko'rsatadi.

Rivojlanayotgan bozorlarda CRM tizimlarining samaradorligini yanada oshirish uchun, korxonalar mijozlar ehtiyojlarini doimiy ravishda tahlil qilib, o'z tizimlarini yangilab turishlari zarur. Shuningdek, CRM tizimlarining muvaffaqiyatli integratsiyasi uchun tashkilotlar xodimlariga muntazam treninglar o'tkazish va tizimlardan maksimal darajada foydalanishning eng yaxshi amaliyotlarini ishlab chiqish lozim. Bu orqali korxonalar tez o'zgaruvchan bozor sharoitlarida mijozlarga yuqori sifatli xizmat ko'rsatish va ularga moslashtirilgan individual yondashuvni ta'minlashda muvaffaqiyatga erishishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. 1. <https://lex.uz/docs/4396428>
2. Al-Debei, M. M. (2020). The role of CRM systems in emerging markets. *International Journal of Market Research*, 62(3), 253-267.
3. Azizov, S., & Rahimov, A. (2020). CRM and its role in sales growth in developing markets. *Journal of Business Strategy*, 44(2), 109-124.
4. Boulding, W., Staelin, R., Ehret, M., & Johnston, W. J. (2020). A customer relationship management road map: What is known, potential pitfalls, and research directions. *Journal of Marketing*, 64(3), 262-276.
5. Choi, J., & Kim, Y. (2021). CRM adoption and its impact on customer loyalty in emerging markets. *Journal of International Marketing*, 29(1), 45-60.
6. Jang, S., & Park, J. (2018). Personalization and customer loyalty in CRM systems. *Journal of Service Marketing*, 32(1), 87-99.
7. Lee, H., & Ahn, J. (2019). The effectiveness of CRM tools in developing markets. *Asia Pacific Journal of Marketing and Logistics*, 31(4), 832-849.
8. Llamas, R., Fader, P. S., & Gupta, S. (2018). CRM and business performance: Evidence from emerging markets. *Marketing Science*, 37(2), 301-315.
9. Nguyen, B., & Simkin, L. (2021). CRM systems in emerging markets: Strategies and outcomes. *Journal of Business Research*, 124, 168-177.
10. Payne, A., & Frow, P. (2017). Relationship marketing: Key themes and issues. *Marketing Review*, 17(3), 267-287.
11. Zhang, Y., Li, Z., & Xie, L. (2019). The impact of CRM on customer loyalty in developing economies. *Journal of Business Research*, 102, 453-463.